

Tiedon huoltovarmuus kokonaisturvallisuuden tekijänä

FT Harriet Lonka

Pohjois-Savon kokonaisturvallisuuden klusteri

Pohjois-Savon liitto

Pohjois-Savon liitto

KOKONAISTURVALLISUUDEN
KLUSTERI

Euroopan unionin
osarahoittama

Mitä on kokonaisturvallisuus?

- Kokonaisturvallisuus muodostaa perustan suomalaisen yhteiskunnan kriisinkestävyydelle eli resilienssille.
- Kokonaisturvallisuuden toimintamallissa yhteiskunnan elintärkeät toiminnot turvataan viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistoiminnalla kaikissa olosuhteissa ja kaikilla tasoilla.
- Lähtökohtana toimivat normaaliolojen järjestelyt ja lainsäädäntö.

Turvallisuuskomitea 2025

Pohjois-Savon liitto

KOKONAISTURVALLISUUDEN
KLUSTERI

Euroopan unionin
osarahoittama

Rauhan vai sodan aika? Harrietin teesi:

**Nyt on
Resilienssin rakentamisen
kohotetun valmiuden aika**

Kokonaisturvallisuuden klusteri ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuus

ELINTÄRKEÄT TOIMINNOT

Turvallisuusklusteri luo uskoa Itä-Suomen kehitysmahdollisuuksiin, mikä vahvistaa luottamusta yhteiskuntaan ja viranomaisiin.

Viranomaistoiminnan ja elinkeinoelämän vahvistuva koordinaatio väestön toimeentulon sekä palveluiden saatavuuden varmistamiseksi.

Painopiste: aluetaloutta uudistetaan suuntaamalla kehitystyötä ja TKI-resursseja vahvistamaan elinkeinoelämän muutoskestävyyttä, alueellisten arvoketjujen tuomaa huoltovarmuutta ja kriittisten infrastruktuurien toimintakykyä.

Henkinen
kriisinkestävyys

Väestön
toimintakyky
ja palvelut

Talous,
infrastruktuuri,
huoltovarmuus

Johtaminen

Kansainvälinen
ja EU-toiminta

Puolustus-
kyky

Sisäinen
turvallisuus

Turvallisuusklusteri mahdollistaa kokonaisturvallisuuden osaamisen ja yritystoiminnan tehokkaan kansainvälistämisen ja markkinoinnin.

Puolustuskyvyn tarpeet huomioidaan aluekehittämisessä; yritysten puolustusalaan liittyvät valmiudet kartoitetaan.

Osaamisen huoltovarmuus ja pelastusalan kehitys; vahvistuva turvallisuusulottuvuus ennakkoinnissa. Ympäristö- ja luontovahinkojen torjunta.

Klusterin rakentamisen keskeiset vaikuttamisen kohteet

- Kriittisten alojen toimitusketjut ja huoltovarmuus
- Osaamisen huoltovarmuus
- Turvallisuus ja kaksikäyttöteknologioiden tunnistaminen
- TKI-toiminnan resurssit ja strategisuus
- Uhkien ja riskien ennakointi ja kartoitus, jotka mahdollistavat varautumisen lisäksi yrityksille myös muodostuvan kysynnän ja kehitysmahdollisuuksien tunnistamisen
- Infrastruktuuri- ja logistiikkatarpeiden esilläpito ja perustelut

Tiedon huoltovarmuus kompleksisessa ympäristössä

-

Information resilience in a wicked environment (IRWIN)

Akatemia-hanke 2020-2023

Vaasan yliopisto, Itä-Suomen yliopisto, Laurea-
ammattikorkeakoulu, Maanpuolustuskorkeakoulu

Pohjois-Savon liitto

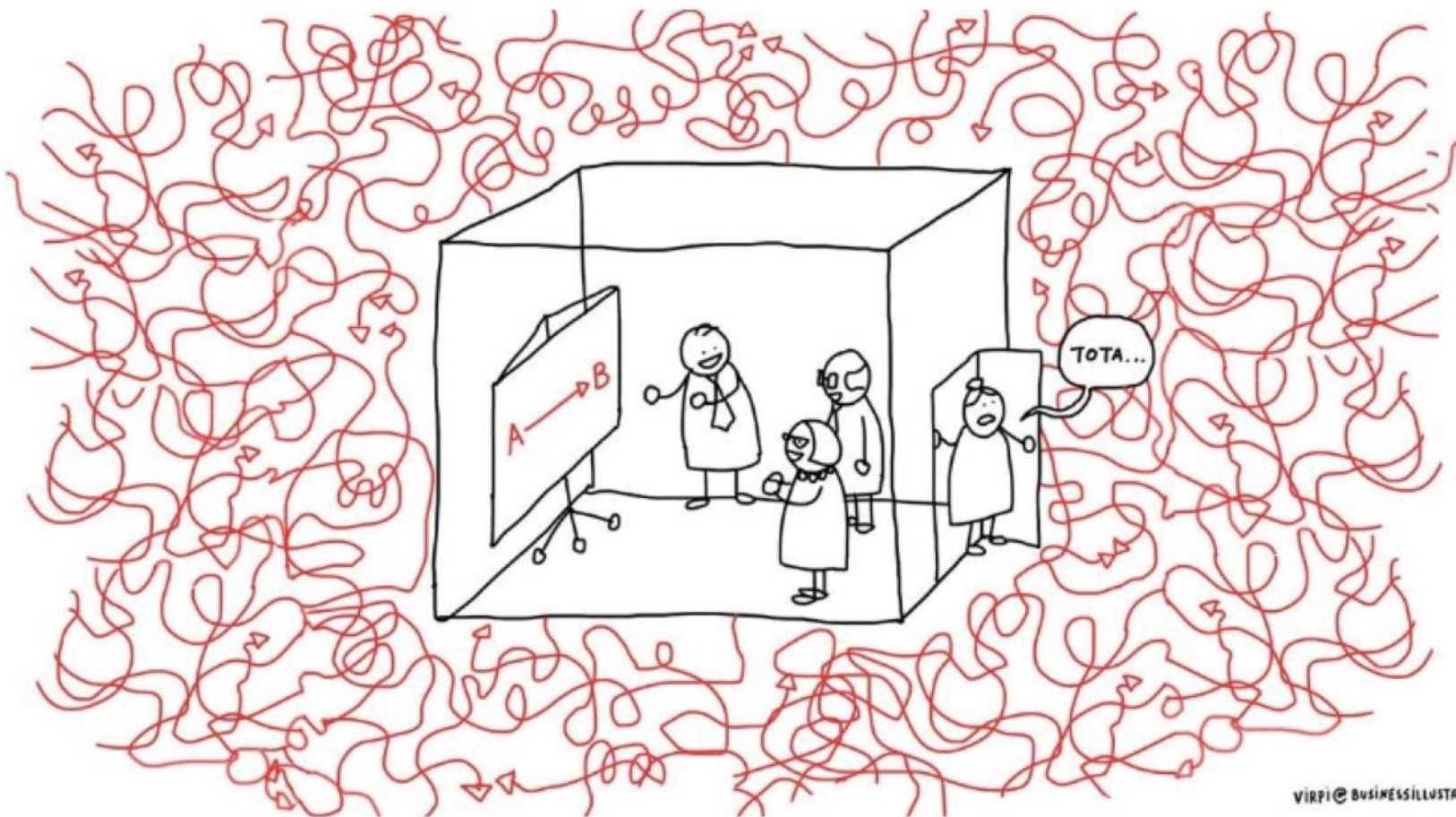

KOKONAISTURVALLISUUDEN
KLUSTERI

Euroopan unionin
osarahoittama

Tutkija kompleksisessa ympäristössä

Pohjois-Savon liitto

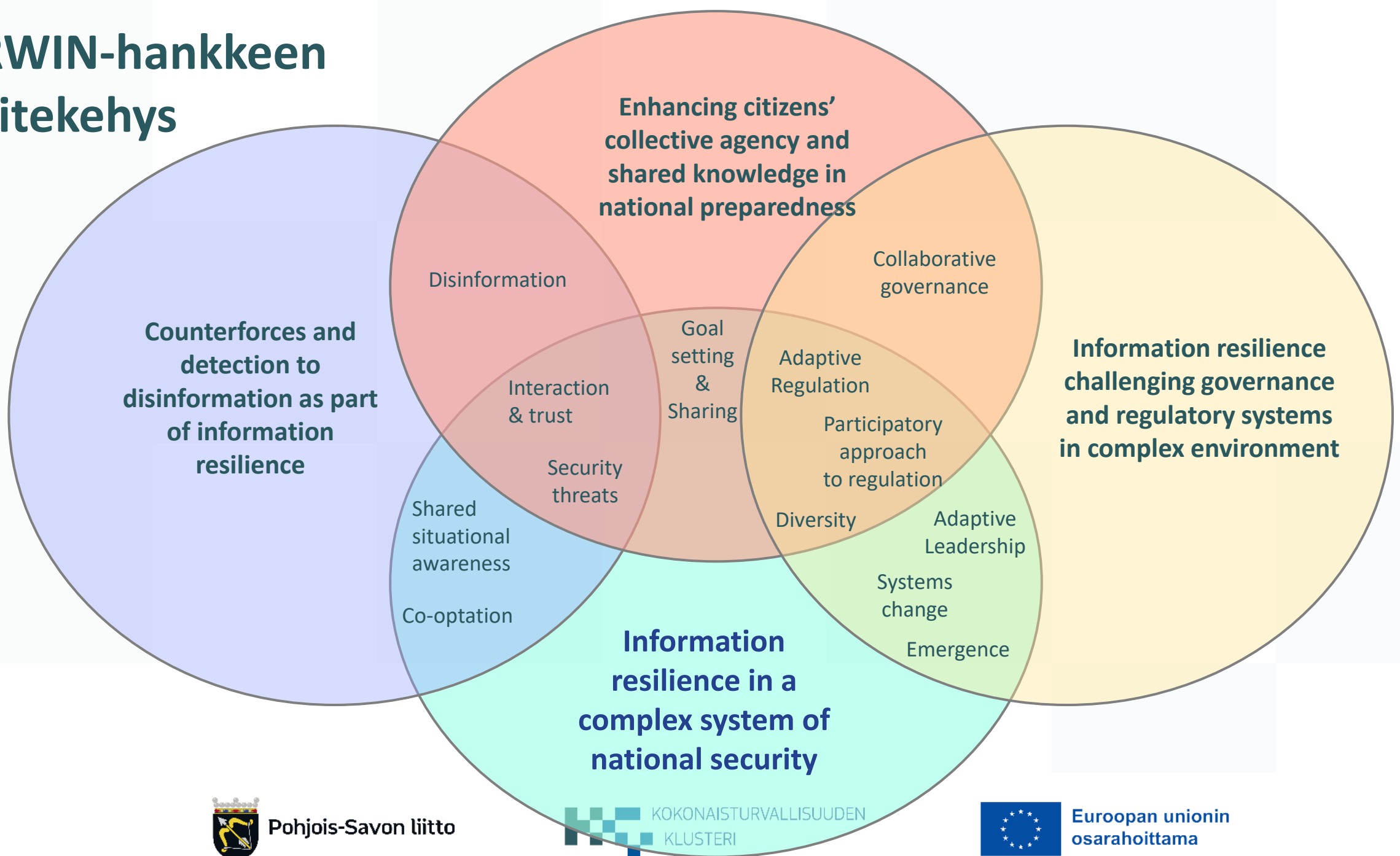

KOKONAISTURVALLISUUDEN
KLUSTERI

Euroopan unionin
osarahoittama

IRWIN-hankkeen viitekehys

Pohjois-Savon liitto

KOKONAISTURVALLISUUDEN
KLUSTERI

Euroopan unionin
osarahoittama

Tiedon huoltovarmuus – mitä tutkittiin?

- Tieto (engl. *information, knowledge, data*) päätöksenteon välineenä ja osatekijänä.
- Hallinnan, sääntelyn, kansalaisten toimijuuden ja dis- sekä mis-informaation torjunnan näkökulmista.
- Fokuksessa tieto immateriaalisena, inhimilliseen toimintaan, ratkaisuihin, niiden taustoihin ja seurauksiin liittyvänä elementtinä.
- Huomio kohdistui tietoon ja sen muotoutumiseen itsessään, ihmisen 'korvien välissä' ja vuorovaikutusverkostoissa.
- Ero tutkimukseen, jossa tarkastellaan teknologioiden vaikutusta tiedonkulkuun, sen estämiseen ja vääristämiseen (vrt. kyberturvallisuus).

Pohjois-Savon liitto

KOKONAISTURVALLISUUDEN
KLUSTERI

Euroopan unionin
osarahoittama

Tiedon huoltovarmuus käsitteenä

- Tiedon huoltovarmuus on käsitteenä uusi, eikä sen sisällöstä ole yksimielisyyttä.
- Vertauskuvallisesti tiedon huoltovarmuus toimii ”rokotteena”, joka suojaa salaliittoteorioilta ja vääristellyltä informaatiolta.
- Tiedon huoltovarmuus voidaan mieltää muun muassa yhteiskunnalliseksi kyvykkyydeksi, joka luo mahdollisuuksia tietoperustaiselle päätöksenteolle.
- Tiedon huoltovarmuus voidaan nähdä myös vuorovaikutuksessa syntyvänä ilmaantuvana (*emergence*) rakenteena, joka on enemmän kuin osiensa summa, ja jonka luonteen ymmärtäminen edellyttää vuorovaikutusdynamikan ymmärtämistä.

Jalonen & Uusikylä 2021

Pohjois-Savon liitto

KOKONAISTURVALLISUUDEN
KLUSTERI

Euroopan unionin
osarahoittama

Tiedon huoltovarmuus prosessina

- Tiedon huoltovarmuutta kannattaa tavoitella, vaikka varmuutta onnistumisesta ei olisikaan.
- Prosessi voi olla lopputulosta tärkeämpää, sillä tiedon huoltovarmuuden systemaattinen ja tietoinen tavoittelu tekee yhtäältä näkyväksi tarpeen vastata uudenlaisiin uhkiin ja toisaalta se edistää yhteiskunnallista keskustelua uhkien syistä ja seurauksista.
- Tämä on tärkeää, sillä tiedon huoltovarmuus edellyttää luottamukseen pohjautuvaa yhteispeliä yhteiskunnan eri areenoilla.

Jalonen & Huhtinen 2021

Pohjois-Savon liitto

KOKONAISTURVALLISUUDEN
KLUSTERI

Euroopan unionin
osarahoittama

Tiedon huoltovarmuus kompleksisessa ympäristössä

- Kompleksisuuden käsite korostaa, että järjestelmän osatekijät voivat itseorganisoitua ja synnyttää näennäisesti koordinoitua ja adaptiivista käyttäytymistä jopa ilman keskushallintoa tai keskitettyä johtoa ja näin vahvistaa järjestelmän resilienssiä.
- Tällöin ei riitä, että yhteiskunnalliset päätöksentekijät varautuvat tulevaan luomalla vaihtoehtoisia tulevaisuuden skenaarioita.
- Yhteiskunnallinen resilienssi ei ole vain sitä, että etukäteen varaudutaan tulevaan, vaan ennen kaikkea se on järjestelmän kykyä toimia mukautuvasti ja ketterästi yllättävissä tilanteissa.
- Tiedon huoltovarmuuden turvaaminen edellyttää sitä, että normaaliolojen huolellinen hoitaminen luo pohjan onnistuneelle toiminnalle vaikeimmissakin oloissa.

Uusikylä 2021

Pohjois-Savon liitto

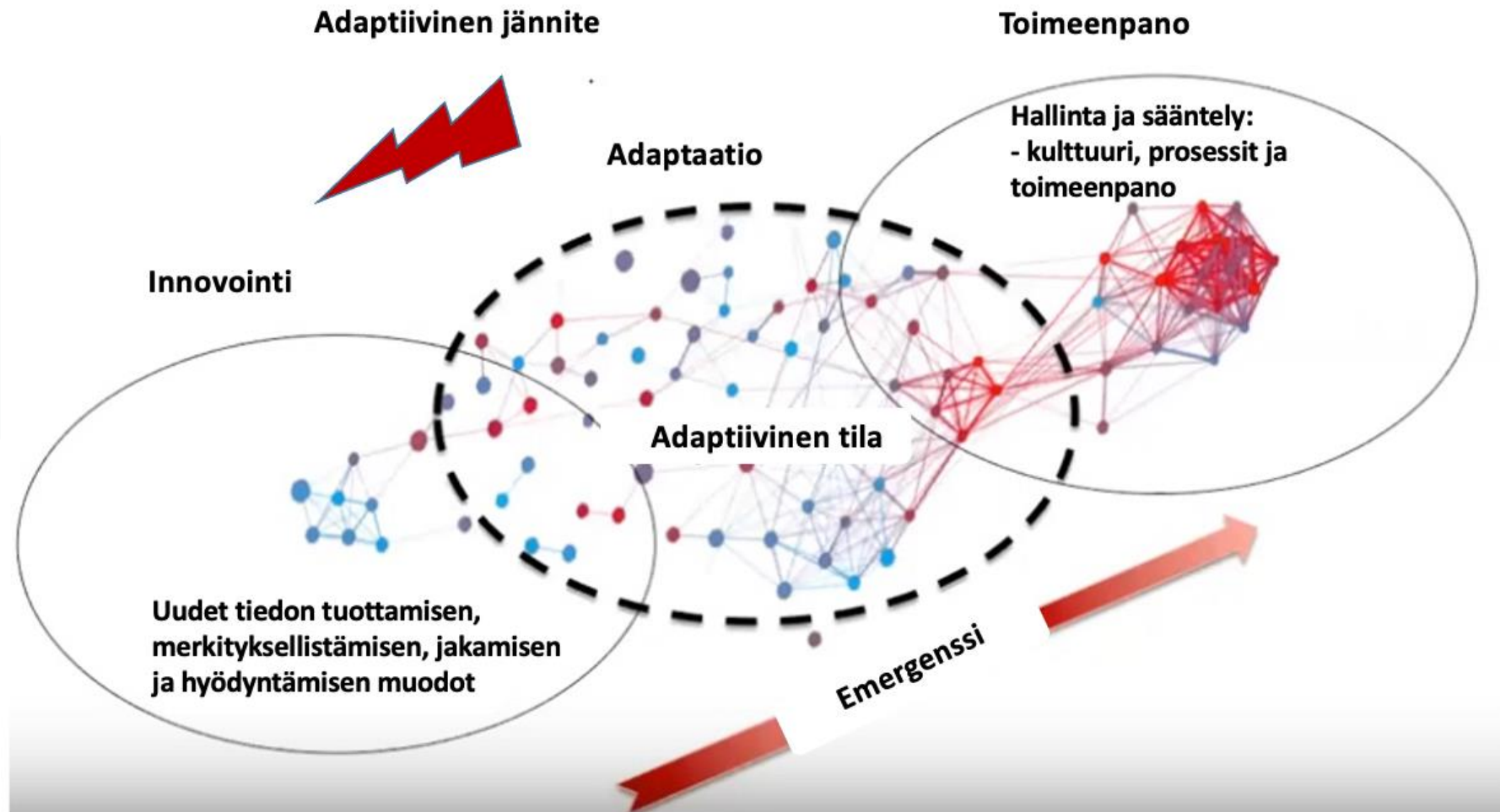

KOKONAISTURVALLISUUDEN
KLUSTERI

Euroopan unionin
osarahoittama

Tiedon huoltovarmuus adaptiivisena tilana

Mukailtu: Uhl-Bien, Complexity Leadership in Organizations

Pohjois-Savon liitto

KOKONAISTURVALLISUUDEN
KLUSTERI

Euroopan unionin
osarahoittama

Tiedon huoltovarmuus ja kansallisen turvallisuuden kentät

- Täydellinen kansallisen turvallisuuden tai huoltovarmuuden tavoittaminen on illuusio. Historian lisäksi ennakkokäsityksemme kansallisesta turvallisuudesta sekä huoltovarmuudesta muokkaavat tulevaisuuteen tähtääviä toimintojamme, kuten varautumistamme sekä ennen kaikkea ymmärrystämme tulevasta (ks. Laitinen, 1999).
- Meidän tulee nähdä kansallista turvallisuutta koskeva jatkuvuuden ja tradition merkitys, mikä väistämättä tuottaa merkittäviä tiedollisia esteitä uudelle ajattelulle ja siten uusien toimintatapojen käyttöönotolle.
- Kriittinen ajattelu kohtaa usein voimakasta vastustusta varsinkin, kun jatkuvuuteen kytkeytyy kysymys vallasta, asemasta sekä resursseista. Toisaalta jatkuvuus sekä tiedon että osaamisen ja varautumisen kontekstissa on myös tarpeen. Kansallisen turvallisuuden nykyisyyden ja tulevaisuuden perusta rakentuu vahvasti menneisyyden, monesti hyväksi havaittujen ratkaisujen, varaan.

Lonka, Laitinen & Jukka 2021

Pohjois-Savon liitto

KOKONAISTURVALLISUUDEN
KLUSTERI

Euroopan unionin
osarahoittama

Kirjallisuutta

Barnes, P. and Lonka, H. 2024. *Collaboration as part of Security Governance in Resilient Region*. Jalonen, H., Uusikylä, P. & Jokipii A. (eds.) Information resilience in a complex system of national security. Palgrave Macmillan.

Lonka, H. ja Laitinen, K. 2023. Kansallisen varautumisen sääntelyn tietopohja. *Tiedepolitiikka vol. 48, 2023*.

Lonka, H. 2023. Valmiuslaki koronapandemian sääntelystrategiana. *Hallinnon Tutkimus vol. 42 nro 2 (2023)*.

Lonka, H. ja Jalonen, H. 2023. Päätöksenteon tietoperusteisuus episteemisenä hallintana – tartuntatautilain asiantuntijalausuntojen analyysi. *Yhteiskuntapolitiikka 1/23*.

Jalonen, H., Uusikylä, P., Lonka, H., Laitinen, K., Jokipii, A., Huhtinen, A-M., Rantamäki, A., Kallunki, V., Niskanen, V-P., Keinänen, A. 2022. *Kansallinen varautuminen edellyttää tilannetietoisuutta, joka rakentuu yhteiskunnallisten toimijoiden välisessä vuorovaikutuksessa*. Policy Brief 1/2022, syyskuu 2022. IRWIN-hanke.

Jalonen, H., Uusikylä, P., Keinänen, A., Kallunki, V., Huhtinen, A-M., Lonka, H., Laitinen, K., Jukka, L., Jokipii, A. 2021. Tiedon huoltovarmuutta etsimässä – keskustelupaperi. Vaasan yliopiston raportteja 28.

Lonka, H., Tervo, V-P., Uoti, A. ja Keinänen A. 2021. Kuntaa koskeva sääntely ja kunnan oma säädösvalta kriisijohtamisessa. *Focus Localis 2/2021*.

Jokipii, A., Uusikylä, P., Lonka, H. & Huhtinen, A-M. 2021. Tieto kansallisen varautumisen kriittisenä menestystekijänä. *Maanpuolustus*, Maanpuolustuskurssiyhdistyksen julkaisu 136, syyskuu 2021.

KIITOS!

KOKONAISTURVALLISUUDEN

KLUSTERI

Pohjois-Savon liitto

KOKONAISTURVALLISUUDEN
KLUSTERI

Euroopan unionin
osarahoittama